

PRAVA DETETA - Upitnik za DECU (stariji razredi osnovne škole)

Pred tobom se nalazi upitnik kojim želimo da saznamo šta misliš i koliko znaš o pravima deteta. Upitnik je anoniman i odgovori se ne ocenjuju. Ukoliko želiš, možeš da ga popuniš i tako nam pomogneš u planiranju aktivnosti u našem projektu. Dragoceni će nam biti tvoji iskreni odgovori.

Unapred hvala na izdvojenom vremenu i iskrenosti u popunjavanju.

Istraživački tim Užičkog centra za prava deteta

PRVI DEO

DEMOGRAFSKI PODACI			
01	Pol (zaokruži)	1. Muško	2. Žensko
02	Razred		
03	Naziv škole i mesto		
04	Zaokruži izborni predmet koji pohađaš od V razreda:	a) građansko vaspitanje nastava	b) verska

DRUGI DEO

ZNANJA	
A1	Det e ima pravo na (zaokruži sve što misliš da je tačno): a. zdravstvenu negu b. sopstveni krevet c. na uvažavanje mišljenja d. igralište e. zaštitu od nasilja f. zaštitu privatnosti g. odmor na moru h. minimalni džeparac i. zimovanje jednom u dve godine j. zdravu vodu
A2	U narednim pitanjima zaokruži: DA, NE ili NE ZNAM. 1. Prava deteta iz Konvencije važe i moraju da se poštuju velikom broju država na svetu, ali ne i u Srbiji. DA NE NE ZNAM 2. Pravo na obrazovanje je važnije od prava deteta na izražavanje mišljenja. DA NE NE ZNAM 3. Dete stiče svoja prava tokom detinjstva tako što sluša roditelje i poštuje odrasle. DA NE NE ZNAM 4. Deca imaju svoja prava, ali sama moraju da se za njih izbere.

	<p style="text-align: center;">DA NE NE ZNAM</p> <p>5. U nekim situacijama dozvoljeno je da roditelji udare svoje dete. DA NE NE ZNAM</p> <p>6. Ukoliko neko dete ne poštuje školska pravila, nastavnici ne moraju da poštuju njegova prava. DA NE NE ZNAM</p> <p>7. Nastavnici su obavezni da svu decu informišu o njihovim pravima u školi. DA NE NE ZNAM</p> <p>8. Nastavnici su obavezni da kažu deci kako i kome mogu prijaviti nasilje u školi. DA NE NE ZNAM</p> <p>9. Prava deteta su važnija od prava nastavnika. DA NE NE ZNAM</p>
A3	<p>Da li su navedene situacije diskriminacija? Zaokruži: DA, NE ili NE ZNAM.</p> <p>1. Marko neće da sedi sa devojčicom zato što je Romkinja. DA NE NE ZNAM</p> <p>2. Imitiranje kako hoda dečak iz odeljenja koji se kreće uz pomoć kolica. DA NE NE ZNAM</p> <p>3. Dete neće da se druži sa drugim detetom zato što je cicija. DA NE NE ZNAM</p> <p>4. Detetu koje je u kolicima nastavnik fizičkog govori da ne mora da radi fizičko ako ne želi. DA NE NE ZNAM</p> <p>5. Učenici drugaricu nazivaju "muškaračom", a druga "ženski Petko". DA NE NE ZNAM</p> <p>6. Dete je dobilo lošu ocenu jer ne poznaje gradivo. Smatra da je diskriminisan jer u razredu ima još onih koji ne znaju a nisu dobili loše ocene. DA NE NE ZNAM</p>
A4	<p>Konvencija je odredila da je dete svako ko ima:</p> <p>a) ispod 10 godina; b) ispod 14 godina; c) ispod 18 godina.</p>
A5	<p>Šta su prava deteta?</p> <p>a) skup pravila koja govore o tome kada su deca u pravu, a kada nisu; b) skup pravila o tome kako treba postupati sa decom; c) skup pravila o tome kako deca treba da se ponašaju.</p>

A6	<p>Zašto je važno da deca znaju o svojim pravima?</p> <p>a) da mogu se pokažu i pohvale pred drugovima i roditeljima; b) da znaju kako treba da ih drugi tretiraju; c) da dobiju bolje ocene u školi iz različitih predmeta.</p>
A7	<p>Zašto deca imaju svoja posebna prava?</p> <p>a) Zato što im je potrebna dodatna nega i zaštita. b) Da bi se razlikovali od odraslih. c) Zato što deca zaslužuju više prava nego odrasli.</p>
<p>VEŠTINE</p> <p>U narednim pitanjima zaokruži jedan odgovor koji je po tvom mišljenju ispravan.</p>	
B1	<p>Katarina ima 8 godina i njeni roditelji su se razveli. Odlučeno je da će ona živeti sa svojom mamom, a tatu ima pravo da viđa jednom mesečno. Da li Katarina ima pravo da kaže šta misli o ovoj odluci?</p> <p>a) Ne, ona je mala i ne zna šta je najbolje za nju. b) Da, ona ima pravo da odluči sa kojim roditeljom će da živi i koliko će puta da viđa mamu, a koliko tatu. c) Da, ona ima pravo da kaže ono što misli i odrasli koji donose odluke moraju saslušati šta ona misli.</p>
B2	<p>Marko ima 10 godina i ne može uspešno da uradi domaće zadatke. I sam je počeo da sumnja u svoje mogućnosti. Da li je neko dužan da pomogne Marku?</p> <p>a) Ne, Marko bi trebao više da se trudi i više pazi na času, jer je svoj deci data ista mogućnost da se obrazuju. b) Marko ima pravo na obrazovanje i njegovi nastavnici bi mu trebali pomoći da uči na način koji je najbolji za njega. c) Marko bi trebao da uzme privatne časove da bi sustigao svoje drugove u znanju.</p>
B3	<p>Ana ima 7 godina i koristi kolica. Zbog stepenica ne može da dođe do školske trpezarije. Šta bi trebalo uraditi?</p> <p>a) Škola treba da napravi rampu za kolica kako bi ona mogla da dođe do trpezarije. b) Ana bi trebalo da promeni školu i ode u onu koja je opremljenija za nju. c) Anini roditelji bi trebali da joj pripreme užinu kod kuće koju bi ponela sa sobom, tako da ne mora da ide u trpezariju. d) Učiteljica bi trebalo da odredi svakog dana po jednog druga ili drugaricu koji će otići u trpezariju, kupiti i doneti Ani užinu u učionicu.</p>
B4	<p>Mirko ima 13 godina i uzeo je nekoliko klikera iz prodavnice, a nije ih platio. On je uhvaćen i sada mora da odgovara za svoj postupak. Šta misliš o ovoj situaciji u vezi sa Mirkom?</p>

	<p>a) Mirka treba osuditi u skladu sa pravilima koja važe i za odrasle koji učine isto.</p> <p>b) Mirko treba da vrati što je uzeo, a Mirkovim roditeljima narediti da mu objasne zašto je pogrešno to raditi.</p> <p>c) Treba narediti Mirkovim roditeljima da ga kazne, onako kako oni misle da je ispravno.</p>
B5	<p>Admir je dobio grip, ali nema zdravstvenu knjižicu. Roditelji su ga odveli kod lekara. Šta bi trebalo da uradi lekar?</p> <p>a) Lekar ne sme primiti i pregledati Admira, jer pravila su jasna - ko nema knjižicu nema pravo na zdravstvenu zaštitu.</p> <p>b) Trebalo bi da lekar da pomogne Admiru, jer sva deca imaju pravo na pomoć lekara kada im je ona potrebna.</p> <p>c) Trebalo bi da lekar uputiti njegove roditelje da ga odvedu kod privatnog lekara, jer tamo se može dobiti pomoć i bez zdravstvene knjižice.</p>
B5	<p>Kristina živi u selu. Posle škole mora da pomaže roditeljima na njivi. Često poslove završavaju kasno uveče i ja ona je toliko umorna da ne može da uradi domaći zadatak.</p> <p>Šta bi trebalo da urade Kristinini roditelji?</p> <p>a) Da pozovu svu decu iz njenog odeljenja da ponekad pomognu Kristini na njivi, kako bi se poslovi ranije završili, a Kristina imala više vremena da uradi zadatke.</p> <p>b) Treba da sami odluče o tome šta je važnije za njihovu porodicu – da li da više radi ili da se više posveti školskim obavezama.</p> <p>c) Kristina ima pravo na obrazovanje i roditelji je moraju osloboditi od obaveza koji je u tome sprečavaju.</p> <p>Šta bi trebalo da urade Kristinini nastavnici?</p> <p>a) Da oslobode Kristinu od domaćih zadataka jer znaju za njenu situaciju.</p> <p>b) Da pozovu njene roditelje i razgovaraju sa njima o ovom problem.</p> <p>c) Ništa ne treba da urade, jer to se dešava u njenoj porodici i ne treba da se mešaju</p>
B6	<p>Pavle i nekoliko njegovih drugova su nezadovoljni ponuđenim sekcijama u školi. Oni su pozvali i ostalu decu iz škole koja su nezadovoljna time da se mirno okupe ispred kancelarije direktora i izraze svoje nezadovoljstvo. Šta bi trebalo direktor i nastavnici da urade?</p> <p>a) Da lepo upozore svu decu da to nije dozvoljeno i da će im biti smanjena ocena iz vladanja ako to urade.</p> <p>b) Da omoguće deci da se okupe, jer ona imaju pravo na to i saslušaju zbog čega su deca nezadovoljna.</p> <p>c) Da blokiraju prilaze direktorovoj kancelariji i spreče okupljanje dece.</p>
B7	<p>Dragan ima 7 godina i na internetu je gledao sajtove na kojima je prikazano nasilje nad ljudima i mučenje životinja. Za to su saznali njegovi roditelji. Šta bi trebalo uraditi?</p> <p>a) Zapretiti Draganu da ako to još jednom uradi, neće dobijati džeparac.</p> <p>b) Zabraniti Draganu da koristi internet u naredna 3 meseca.</p>

	c) Razgovarati sa Draganom i objasniti mu zašto je gledanje takvih sajtova štetno po njega i podesiti kompjuter tako da ne može da gleda takve sadržaje na internetu.
B8	<p>Milica je tokom ekskurzije rekla razrednoj da ne bi išla u zoološki vrt jer ne želi da gleda životinje zatvorene u kavezima. Šta ti misliš o tome?</p> <p>a) Milica ima pravo da ne učestvuje u nekoj školskoj aktivnosti ukoliko je ta aktivnost u suprotnosti sa njenim uverenjima.</p> <p>b) Milica mora da ide u zoološki vrt kao i ostala deca jer je to deo programa ekskurzije.</p> <p>c) Milica može sama da odluči da li će ići u zoološki vrt, ali ako ne bude išla razredna će joj upisati neopravdan izostanak kada se vrate u školu, jer nije bila na svim aktivnostima tokom ekskurzije.</p>
B9	<p>Divna je Romkinja i ne razume najbolje srpski jezik. Zbog toga ne napreduje u školi i ocene su joj loše iz dosta predmeta. Šta bi trebalo uraditi?</p> <p>a) Divna mora uz pomoć svojih roditelja naučiti srpski jezik što pre.</p> <p>b) Divna ima pravo na obrazovanje na svom maternjem jeziku i to joj se mora omogućiti.</p> <p>c) Divna treba da se preseli u zemlju gde se govori romski jezik i tamo da nastavi školovanje.</p>
B10	<p>15. Zoltan je Mađar koji živi u Novom Sadu i uči u odeljenju sa Srbima. Jednog dana je kazao nastavnicima da da bi volelo da on i drugari nauče neku mađarsku dečju pesmu na času muzičkog. Šta bi nastavnica trebalo da uradi?</p> <p>a) Da odbije Zoltanov predlog, jer je za ostalu decu štetno da uče o kulturi drugih naroda.</p> <p>b) Da prihvati Zoltanov predlog, jer sva deca imaju pravo da uče o svojoj kulturi.</p> <p>c) Da objasni Zoltanu da njegov predlog ne može da usvoji, jer druga deca ne razumeju mađarski jezik i zbog toga ne mogu pevati tu pesmu.</p>
B11	<p>Nastavnik je posumnjao da Milutin prepisuje tokom kontrolnog zadatka. Prišao mu je i zatražio da izvadi sve što ima u džepovima i školskoj torbi i stavi na sto. Šta bi po tvom mišljenju trebalo da se desi?</p> <p>a) Milutin mora učiniti kako mu je rečeno.</p> <p>b) Milutin ima pravo na privatnost i može odbiti da izvadi stvari iz džepova i torbe.</p> <p>c) Milutin mora izvaditi stvari, ali ako nastavnik ne pronađe ništa sumnjivo, mora se izviniti Milutinu.</p>
B12	<p>U jednom odeljenju nekoliko dece naziva Petra ružnim imenima i nagovaraju drugu decu da se sa njim ne druže.</p> <p>Šta bi trebalo da uradi Petar?</p> <p>a) Da pozove starijeg brata koji će na odmoru zapretiti toj deci da to više ne rade.</p> <p>b) Da se skloni od te dece i potraži prave prijatelje.</p> <p>c) Da prijavi nastavniku šta mu se događa i zatraži zaštitu.</p> <p>Šta bi u takvoj situaciji trebalo da uradi Petrov nastavnik?</p> <p>a) Ništa, to su samo dečje razmirice koje će proći same od sebe.</p>

	<p>b) Da odredi nekoliko dečaka iz razreda koji će biti zaduženi da štite Petra i da mu odmah prijave ako se to opet desi.</p> <p>c) Da odmah zaštiti Petra i pozove roditelje te dece da dođu u školu.</p> <p>Šta bi trebalo da urade druga deca iz Petrovog odeljenja?</p> <p>a) Da ćute o tome, jer ako budu prijavili ispašće cinkaroši.</p> <p>b) Ako procene da su jači, da zaprete toj grupi dece da Petra više ne diraju.</p> <p>c) Da kažu toj grupi dece da to više ne rade, pruže podršku Petru i obaveste nastavnika.</p>
B13	<p>Marko slavi rođendan za sve drugove i drugarice iz odeljenja, ali ima dilemu da li da pozove Anu jer je ona alergična na jaja i mleko. Šta Marko treba da uradi?</p> <p>a) Da je ne pozove, ali da joj objasni da je to zbog toga što bi njoj bilo neprijatno da gleda kako svi jedu tortu i picu, a ona ne sme.</p> <p>b) Da je pozove i prethodno joj objasni da će za nju imati samo sok.</p> <p>c) Da je pozove i pripremi posluženje koje je bez jaja i mleka.</p>

TREĆI DEO – STAVOVI

Stavi **X** u polje pored svake **rečenice** (tvrdnje) koja označava koliko se ti slažeš sa njom.

TVRDNJE	Uopšte se ne slažem	Neodlučan/na sam	U potpunosti se slažem
Deca nemaju dovoljno znanja da u školi učestvuju u donošenju odluka koje ih se tiču.			
U Srbiji deca Srbi treba da imaju više prava od dece koja nisu Srbi.			
U Srbiji deca pravoslavne veroispovesti treba da imaju više prava od dece koja su neke druge veroispovesti.			
Deca koja ne veruju u boga nemaju morala i ne razlikuju najbolje dobro od lošega.			
Devojčice treba da se bave ženskim poslovima i zanimanjima, a dečaci muškim.			
Deca koja doživljavaju nasilje ponekad su sama kriva za to.			
Bolje je da nasilje ne prijavljujem nikome u školi, jer mogu i ja imati problem.			
Decu koja imaju neki invaliditet treba izdvojiti u posebna odeljenja jer oni ometaju nastavu i ne dozvoljavaju drugoj deci da uče.			
Znam dosta o pravima deteta.			
O pravima deteta učim u školi.			
Znam kako da zaštitim svoja prava i prava drugih.			

Ovaj instrument (upitnik) vlasništvo je Užičkog centra za prava deteta. Nije dozvoljeno umnožavanje, kopiranje, korišćenje ili distribuiranje upitnika ili bilo kog njegovog dela bez prethodnog pisanog odobrenja Užičkog centra za prava deteta. Nepoštovanje uslova korišćenja smatra se povredom autorskog prava u skladu sa odredbama važećeg Zakona o autorskom i srodnim pravima, te podleže materijalnom i krivičnom gonjenju.